

ЦЕНТРАЛНА БАНКА

БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Број: УВ-122-01-1-22/16 НГ

Сарајево, 31. март 2016. године

На основу чланова 2. став (3) тачка ц) и 7. став (1) тачка б) Закона о Централној банци Босне и Херцеговине («Службени гласник БиХ», број 1/97, 29/02, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06 и 32/07) и члана 50. став (1) Правилника Централне банке Босне и Херцеговине, број: УВ-104-01-1-116/15 од 28. децембра 2015. године, Управни одбор Централне банке на четвртој сједници од 31. марта 2016. године, доноси

ОДЛУКУ

о утврђивању оперативних правила
за бруто поравнање у реалном времену

ДИО ПРВИ - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

(Предмет)

- (1) Оперативним правилима за бруто поравнање у реалном времену (у даљем тексту: Оперативна правила) утврђују се услови под којима Централна банка Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Централна банка) и пословне банке улазе у систем бруто поравнања у реалном времену (у даљем тексту: БПРВ) и напуштају БПРВ, услове искључивања банака из БПРВ-а, праксу и поступке рада БПРВ-а, поступке за поравнање клириншких нето позиција банака, те поступке за поравнање учесника БПРВ-а у посебним случајевима.
- (2) Оперативна правила и поступке за поравнање учесника БПРВ-а прописује Централна банка.
- (3) Централна банка је одговорна за јавно објављивање Оперативних правила за БПРВ као и свих измјена или допуна истих.
- (4) Пословне банке, чланице БПРВ система су дужне своје поступке и правне прописе који се односе на БПРВ ускладити с овим оперативним правилима.

Члан 2.

(БПРВ и учесници)

- (1) Централна банка је одговорна за функционисање БПРВ-а, којим омогућава учесницима појединачно и тренутно поравнање одобравањем и задуживањем рачуна за поравнање код Централне банке.

(2) Кроз БПРВ систем обезбјеђено је поравнање између самих учесника, као и поравнање које учесници обављају за своје кориснике.

(3) Учесници БПРВ-а су Централна банка и пословне банке које имају дозволу за обављање платног промета у Босни и Херцеговини издату од надлежне агенције за банкарство и отворен рачун резерви код Централне банке.

(4) Путем БПРВ-а поравнавају се сви платни налози, независно од износа платног налога, упућени на извршење од стране банака учесника БПРВ-а и Централне банке, жироклиринга Централне банке и других правних лица који су у функцији обрачунских агената (нпр. оператора картичног пословања).

Члан 3.

(Права и одговорности Централне банке)

(1) Централна банка управља БПРВ-ом и води рачуне за поравнање учесника.

(2) Централна банка обавља надзор и контролу рада банака које су учесници БПРВ-а и контролише да ли се рад БПРВ-а одвија у складу с правилима и поступцима БПРВ-а.

(3) Централна банка може ангажовати и овластити ревизорску кућу у циљу обављања надзора и контроле банака у погледу поступања у смислу става (2) овог члана.

(4) Сви прописи Централне банке који су везани за рад БПРВ-а донесени од стране Централне банке обавезујући су за све учеснике БПРВ-а.

(5) Централна банка ће обезбиједити дјеловање БПРВ-а у складу с Основним принципима за ефективно надгледање банкарског система - "oversight".

Члан 4.

(Чување података)

Сва сазнања и информације којима располажу службеници Централне банке у оквиру свог свакодневног обављања послова везаних за БПРВ сматрају се пословном тајном и као такви се морају третирати, изузев:

а) у случају да је неопходно информације и податке прослиједити институцијама овлашћеним у складу са законским прописима,

б) у случају да је службеник Централне банке, који располаже подацима, овлашћен да их може предочити органима Централне банке,

ц) у случају редовног мјесечног извјештавања пословних банака о броју и вриједности трансакција.

Члан 5.

(Резервни систем БПРВ)

(1) Централна банка обезбјеђује дислоцирани резервни систем БПРВ у Главној банци Републике Српске Централне банке БиХ у Бањој Луци, који омогућава настављање рада БПРВ-а при ванредним околностима. У случају потешкоћа с поравнањем налога у БПРВ-у, Централна банка има право да промијени радно вријеме БПРВ-а у циљу сигурног и успјешног окончања поступка поравнања.

(2) Централна банка може ограничити поравнање платних налога међу учесницима, те обуставити рад БПРВ-а на дуже или краће вријеме, ако је то нужно, да би се заштитили интереси Централне банке или учесника. Извршавање платних налога се зауставља или ограничава у таквим ситуацијама и Централна банка се неће сматрати одговорном за такво заустављање или ограничавање.

(3) Централна банка се неће сматрати одговорном за обустављање или отежано извршавање платних налога кад је то посљедица потешкоћа на мрежи SWIFT.

(4) Централна банка се неће сматрати одговорном и неће трпити посљедице и преузети евентуалну штету за неизвршење, погрешно извршење или закашњело извршење платног налога које је проузроковао неки од учесника, трећа страна или догађај који се није могао предвидјети или избјећи.

Члан 6.

(Одговорност учесника)

(1) Сваки учесник је одговоран за обезбјеђење покрића на рачуну за поравнање. Платни налози ће бити поравнати уколико је на рачуну за поравнање обезбјеђено покриће. Уколико покриће није обезбјеђено, платни налози ће се разврстати и извршити према приоритету. Уколико учесник не обезбиједи довољно средстава на свом рачуну за поравнање до краја дана, дужан је сам сторнирати (обуставити) налог, у противном налог ће сторнирати Централна банка.

(2) Сваки учесник је обавезан подмитити трошкове услуга Централне банке за учешће у БПРВ-у, у складу с прописом о утврђивању тарифе накнада Централне банке о тарифи, задужењем рачуна резерви учесника код припадајуће главне јединице Централне банке.

(3) Сваки учесник је одговоран за тачно и правилно прихватање ауторизованог платног налога који је добио од другог учесника БПРВ-а у току радног времена БПРВ-а.

(4) Сваки учесник је одговоран за своје рачунарске апликације и њихову усклађеност и повезивост с БПРВ-ом и поузданост како не би угрозио БПРВ, те за обезбјеђење дислоцираног резервног система. Одговорност учесника примаоца је да провјери аутентичност примљеног платног налога.

ДИО ДРУГИ - УЧЕШЋЕ У БПРВ-У

Члан 7.

(Технички услови за укључивање у БПРВ)

(1) Учесник мора располагати с одговарајућом техничком опремом, укључујући резервни систем, као и разрађене процедуре за сигуран рад система у непрекинутом режиму учешћа у БПРВ-у.

(2) У случају техничких потешкоћа на опреми коју користи, учесник је обавезан одмах о томе обавијестити Централну банку, а у најкраћем року отклонити недостатке и обезбиједити редовно учешће у БПРВ-у.

Члан 8.

(SWIFT статус)

(1) Учесник мора имати статус домаћег учесника у платном промету у SWIFT-у, као и одговарајући SWIFT приступ.

(2) Учесник мора размијенити са свим осталим учесницима контролне кључеве као и остале податке које систем БПРВ-а користи у поступку аутентификације примљених порука.

Члан 9.

(Овлашћена лица)

Учесник је обавезан да обезбиједи потребан број службеника оспособљених и овлашћених за обављање платног промета.

Члан 10.

(Иступање из БПРВ-а)

(2) Учесник може иступити из БПРВ-а подношењем захтјева Централној банци, у писаној форми.

Члан 11.

(Искључивање из БПРВ-а)

(1) Централна банка може искључити сваког учесника из БПРВ-а, привремено или трајно, ако не испуњава услове учешћа у БПРВ-у или прекрши утврђена правила, а оцијени да би његово даље учешће могло утицати на рад цијелог БПРВ-а.

(2) Учесник се одмах искључује из БПРВ-а, ако мјерама овлашћене агенције или надзорног органа које су предузете против њега не може обављати услуге платног промета, као и у другим случајевима спријечености обављања услуга платног промета.

ДИО ТРЕЋИ - НАЧИН И ПОСТУПЦИ ПОРАВНАЊА

Члан 12.

(Платни налог)

- (1) Платни налози усмјерени у БПРВ обавезно гласе на ВАМ.
- (2) Платни налози усмјерени у БПРВ обавезно су у електронској форми, попуњени у складу са стандардима SWIFT-а и важећим одредбама прописа који регулишу домаће платне трансакције. Врсте порука плаћања су: МТ102, МТ103, МТ202 и МТ205. Обавезно је попуњавање поља 103 у заглављу поруке сервисним кодом ВАР.

Члан 13.

(Извршење платног налога)

- (1) Платни налози су након извршења у систему БПРВ-а коначни и неопозиви.
- (2) Платни налози ће бити извршени према листи приоритета. Ако два или више платних налога имају исти приоритет, извршаваће се најприје платни налози који су временски раније приспјели у БПРВ систем.
- (3) Листа приоритета платних налога укључује приоритете од 1 до 98, а одређује их сам учесник. Ако учесник не наведе приоритет, подразумијева се приоритет 98.
- (4) Учесник је дужан пратити и провјеравати статус прослијеђених платних налога у БПРВ систему.

Члан 14.

(Опозив платног налога)

- (1) Учесник или Централна банка у име учесника, ако то учесник пропусти или ако Централна банка оцијени потребним, може опозвати налог који је у реду чекања за извршење.
- (2) Централна банка може опозвати платни налог у име учесника - пошиљаоца у случају застоја платног промета из техничких разлога, кад учесник - пошиљалац то не може сам извршити.

Члан 15.

(Погрешно усмјерен платни налог)

- (1) На тражење Централне банке или учесника БПРВ-а који је погрешно усмјерио платни налог, учесник који је примио средства на основу погрешно усмјереног платног налога дужан је вратити дозначена средства:
 - а) до краја радног времена, ако средства на рачун комитента - крајњег примаоца, нису књижена, или
 - б) одмах по пријему враћених средстава од комитента на чији су рачун књижена погрешно усмјерена средства.

(2) Ако учесник - прималац не може књижити налог због недовољних или погрешних података на платном налогу, учесник - прималац ће контактиратиса учесником - пошиљаоцем и захтијевати допуну података или ће платни налог вратити учеснику - пошиљаоцу што прије, а најкасније наредни радни дан.

Члан 16.

(Распоред рада БПРВ-а)

- (1) Радни дани БПРВ-а су сви радни дани током године, од понедељка до петка.
- (2) Нерадни дани БПРВ-а су суботе, недјеље, 1. и 2. јануар и 1. и 2. мај, а евентуално и други дани које у складу с прописима и оправданим разлозима одреди гувернер Централне банке.
- (3) Радни дан БПРВ-а почиње у 8.00 а завршава у 16.00 часова, и у том времену прима платне налоге.
- (4) У случајевима да радни дан БПРВ-а из било ког разлога касни с почетком рада или мора бити продужен, Централна банка ће о томе обавијестити учеснике на најбржи и најприкладнији начин.

ДИО ЧЕТВРТИ - ИЗВРШАВАЊЕ НАЛОГА ИЗ КЛИРИНГА

Члан 17.

(Поравнање налога)

- (1) Поравнање налога из клиринга биће извршено преко рачуна за поравнање учесника клиринга.
- (2) Учесници у жиро клирингу Централне банке, правна лица која су у функцији обрачунских агената (нпр. оператори картичног пословања) и Централна банка као агент за поравнање БПРВ-а, поступају у складу с утврђеним правилима.
- (3) Обрачунски агент, након обављеног клиринга, обавјештава Централну банку о позицијама учесника - нето задужењима и нето одобрењима, слањем клириншког извјештаја, у електронској форми, која је утврђена од стране Централне банке.
- (4) Централна банка, на основу клириншког извјештаја из става (3) овог члана, провјерава да ли се нето задужења могу извршити у БПРВ-у преко рачуна за поравнање.
- (5) Након што Централна банка задужи рачун за поравнање учесника БПРВ-а - нето дужника, одмах извршава одобрење рачуна за поравнање учесника БПРВ-а - нето повјериоца, у складу с поднесеним клириншким извјештајем. Поравнање обавеза и потраживања из клиринга сматра се коначним и неопозивим у тренутку кад је одобрен рачун за поравнање учесника БПРВ-а - нето повјериоца. Централна банка ће обавијестити учеснике БПРВ-а о окончању поравнања налога из клиринга.

Члан 18.

(Директно задужење код поравнања обавеза из жиро клиринга Централне банке)

- (1) Поравнање нето обавеза из жиро клиринга Централне банке исказане у клириншком извјештају, извршава се директним задужењем рачуна за поравнање учесника БПРВ-а - нето дужника.
- (2) Директно задужење рачуна поравнања извршава се на основу клириншког извјештаја, који Централна банка по окончању клиринга шаље свим учесницима клиринга.
- (3) Директно задужење рачуна за поравнање учесника БПРВ-а - нето дужника извршава се одмах, ако је на његовом рачуну за поравнање довољно средстава. Уколико у реду за плаћање с рачуна за поравнање чека више налога, Централна банка ће приоритетно извршити платне налоге из жиро клиринга.
- (4) Обавезе свих учесника - нето дужника поравнавају се директним задужењем рачуна за поравнање, а у корист рачуна Централне банке. Након што су обавезе свих нето дужника поравнате, Централна банка одобрава појединачне рачуне учесника - нето повјерилаца.
- (5) Ако учесник - нето дужник у тренутку потребе директног задужења нема довољно средстава на рачуну за поравнање, дужан је обезбиједити средства одмах по обавјештавању, а најкасније у року од 15 минута. Ако учесник не обезбиједи средства у овом року, Централна банка задржава право да на рачун за поравнање пребаци средства с рачуна резерви учесника. Задужење учесника ће се извршити одмах по обезбјеђењу средстава на рачуну за поравнање.
- (6) Уколико учесници ни на један од претходних начина нису у стању обезбиједити средства за поравнање, поравнање неће бити извршено и поступиће се у складу с Оперативним правилима за жиро клиринг.
- (7) Приговор од стране учесника - нето дужника, на обавезу насталу у поступку клиринга, не може зауставити извршење директног задужења рачуна за поравнање. Уколико се установи да је дошло до неправилног задужења, учесник има право да, тек по окончању поравнања, захтијева поврат средстава.

ДИО ПЕТИ - НАСТАВАК РАДА У ВАНРЕДНИМ ОКОЛНОСТИМА

Члан 19.

(Планови за ванредне околности)

Централна банка и учесници обавезни су да имају припремљене планове за ванредне околности с поступцима и мјерама за наставак поузданог, исправног и законитог рада БПРВ-а.

Члан 20.

(Предузимање мјера у ванредним околностима)

Централна банка у ванредним околностима предузима све неопходне мјере за обезбјеђење наставка поузданог, исправног и законитог рада БПРВ-а, најкасније у року од два сата.

Члан 21.

(Обезбјеђење услова за рад на резервној локацији)

Централна банка и учесници ће обезбиједити услове да се планови за ванредне околности из члана 19. ових оперативних правила могу реализовати на резервној локацији у случају потребе.

Члан 22.

(Кршење правила и поступака за поступање у ванредним околностима)

Необезбјеђење услова за рад на резервној локацији и недоношење планова за ванредне околности, као и непридржавање мјера Централне банке за поступање у ванредним околностима, сматраће се кршењем правила и поступака БПРВ-а.

ДИО ШЕСТИ - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 23.

(Стављање ван снаге)

(1) Даном ступања на снагу ових оперативних правила престају да важе Оперативна правила број: 01-766/04, од 19.11.2004. године, Одлука број 01-763/04, од 19.11.2004. и Одлука број: 01- 1403/08, од 9. 10. 2008. године.

(2) За статус учесника БПРВ-а, осим одобрења за обављање платног промета, неопходно је прихватање оперативних правила за БПРВ, што учесници потврђују писаном изјавом.

(3) Учесници БПРВ-а који су тај статус стекли у складу с Оперативним правилима, број: 01-766/04, од 19. новембра 2004. године, дужни су своја акта ускладити с одредбама ових оперативних правила и дати писану изјаву из става (2) овог члана до 30. јуна 2016. године, а уколико то не учине, губе статус учесника у БПРВ-у.

Члан 24.

(Ступање на снагу)

Ова оперативна правила ступају на снагу 15 дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ", а објавиће се и у „Службеном гласнику Републике Српске", „Службеним новинама Федерације БиХ" и „Службеном гласнику Брчко Дистрикта БиХ".

Предсједавајући

Управног одбора Централне банке

Босне и Херцеговине

ГУВЕРНЕР

др Сенад Софтић